Turkish Studies
Economics, Finance and Politics

Volume 13/30, Fall 2018, p. 151-163
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14480
ISSN: 1308-2140
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

ArticleInfo/MakaleBilgisi

Received/Geliş: *Kasım 2018* ***Accepted/Kabul:*** *Aralık 2018*

Referees/Hakemler: *Prof. Dr. Derda KÜÇÜKALP – Prof. Dr. Kasım KÜÇÜKALP*

This article was checked by iThenticate.

MICHEL FOUCAULT'DA ÖZNENİN TARİHSEL ONTOLOJİSİ VE İKTİDAR İLİŞKİLERİ ANALİZİ

Günhan GAYIRHAN[*]

ÖZET

Michel Foucault'nun siyasal felsefesinde öznenin tarihsel ontolojisi ve iktidar ilişkileri analizi iki açıdan önemlidir. Bu düşüncenin önemli olduğu ilk nokta modern siyaset felsefesine yönelik eleştirel hususları içerisinde barındırmasıdır; ikinci nokta ise postmodern siyaset felsefesine dair temel kavrayışları somutlaştırmasıdır. Öznenin tarihsel ontolojisi ve iktidar ilişkileri analizi öznellik meselesini ön plana çıkarır. Bu mesele hem modern siyaset felsefesinin eleştirisine kaynaklık ederken hem de postmodern siyaset felsefesine bir kapı açar. Bunun neticesinde evrensel bir insan doğasına sahip olan modern siyaset felsefesinden, insan doğasını reddeden postmodern siyaset felsefesine geçiş imkânı doğar. Foucault'nun düşünceleri bu geçişi sağladığı için önemlidir.

Foucault'nun düşüncelerinde öznenin tarihsel ontolojisini ve iktidar ilişkileri analizini birlikte değerlendirmemiz gerekir. Burada birbiri ile ilişkili bir çerçeve söz konusudur. Her ikisi bir arada anlaşılırlık kazanır. Bu yüzden özneyi iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak ele alamayız. Özne iktidar ilişkileri içerisinde tarihsel olarak kurulur ve bu ilişkiler içerisinde şekillenir. Bu yüzden iktidar ilişkilerinin analizi yapılmalıdır. Buna göre iktidarın merkezi bir konumu yoktur; tek bir noktada konumlanmaz; bunun aksine iktidar her yerdedir; iktidar salt bir tahakküm aracı değildir; iktidar yaratıcıdır; üretkendir. Buna bağlı olarak postmodern siyaset mikro-iktidar analizine yönelir; modern siyaset felsefesi ise makro iktidar anlayışına sahiptir. Bu ayrım modern ve postmodern siyaset felsefelerinin önemli bir farkını teşkil eder.

Anahtar Kelimeler: Foucault, Özne, Bilgi, İktidar, Ontoloji

[*] Arş. Gör. Dr.,Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, E-posta: gunhanhan@gmail.com

HISTORICAL ONTOLOGY OF THE SUBJECT ANDANALYSIS OF THE POWER RELATIONS

ABSTRACT

In Michel Foucault's political philosophy, the historical ontology of the subject and the analysis of power relations are significant in two aspects. The first point to which this thought is important is that it contains critical issues related to modern political philosophy; the second point is the concretization of the basic concepts of postmodern political philosophy. Historical ontology of the subject and the analysis of power relations bring subjectivity issue to forefront. This issue both criticises modern political philosophy and at the same time prepares postmodern political philosophy. In consequence of, from the modern political philosophy that has a universal human nature, it is shifted to the postmodern political philosophy which rejects human nature. Foucault's thoughts are important because they provide this transition.

In Foucault's thought, we need to evaluate together the historical ontology of the subject and the analysis of power relations. There is a frame associated with each other. They both become clarity. For this reason, subject cannot evaluates independent of power relations. Subject, constitutes historically within power relations and shapes within this relations. For this reason, must analyse power relations. Accordingly, power does not have a central position; not positioned at a single point; Contrary to this, the power is everywhere; power is not just a domination instrument; power is creative; reproductive. Accordingly, while postmodern politics is head towards micro-power analysis; modern political philosophy have macro power understanding. This distinction constitutes an important difference of modern and postmodern political philosophies.

STRUCTURED ABSTRACT

Historical ontology and power relations analysis of the subject developed by Foucault has important implications for politics. These implications in the context of the knowledge-power relations, subject as a historical construction and it becomes concrete in micro-power analysis. Foucault's this thoughts interpretations as deviation from modern political philosophy and at the same time a introduction of "postmodern political philosophy"(Küçükalp, 2017).

Foucault's analysis of discursive and non-discursive practices in which knowledge-power relations are visible refers to the contextual position of truth, not universal. The truth is not valid all the time; is not neutral substance. The trutht is produced; it is depending on politics and values (May, 2000: 112-113). Unlike modern political philosophy, Foucaultian politics does not rely on objective, neutral, universally valid knowledge. Foucault's this opinion connected with postmodern political philosophy; so postmodern political philosophy includes deny of universal truth (Küçükalp, 2017: 18).

In modern political philosophy, human beings have a stationary common essence; this essence is reason; this idea called subject-based

thought. Subject-based thought is rationalist; according to this thought, human beings distinctive character is reason. The two main tendency in modern epistemology of subject-based thought are rationalism and emprisicism; both accepts ultimate, accurate and objective knowledge (Karatoprak, 2017: 175). This understanding positions the reason as leading; its glorifies the reason and accepts the reason as an arbitrator in all relations of human being (Uçan, 2009: 2287-2288). Life must be rational in terms of subject-based thought; this life style valids for everyone; in addition to irrational life forms are deviations from truth (Küçükalp, 2018: 227-229).

According to Foucault, what is considered to be the truth and which is thought to be inherent in our nature is fiction in fact. Assumed natural features concerning human being actually contingent. Contingent identities are imposed as necessities. After that, arises a hidden pressure. This pressure has entered whole knowledge, moral and value systems. As a result of a mechanism is built that suppresses differences (Küçükalp, 2018: 222). To overcome this problem, Foucault has turned to the historical ontology of human. In this place, Foucault object to the idea of given subject. This situation has had two important result in terms of postmodern political philosophy; firstly, revealed hidden domination; secondly differences are allowed (Küçükalp, 2018: 230). Thus, the problems inherent in modern political philosophy have been revealed.

Another thought support to the Foucault's postmodern political philosophy is micro-power analysis. Unlike modern political philosophy, power in the Foucault's postmodern political philosophy is not tangible in a spesific area like state or economy. Foucault focuses on how operates power at micro-levels like hospital, jail, doss-houses and school instead of a macro-politic understanding (Best-Kellner, 2011: 77-78). According to Foucault's this analysis, it is not possible to establish a political order independent of power relations (Küçükalp, 2017: 27); accordingly we must turn to small things; because current politic power operates micro-level (May, 2017: 167). In terms of postmodern political philosophy, a social order in which power has completely disappeared is unreal. What is important is to be careful against the danger of domination of power (Newman, 2006: 27). As Todd May emphasizes, it is very important to establish power relations that we can live together against to the danger of domination (May, 2000: 136).

Foucault's thoughts are significant for postmodern political philosophy. His ideas have opened a different door for political philosophy. Foucault, historical ontology and analysis of power relations of the subject who developed, has clarified the postmodern political philosophy. In this perspective, Foucault showed how established subject as historical. As a result of, has became possible new subjectivity pratictices. In order to capture new subjectivity practices, first of all we need to show how we have established ourselves historically. This is the method that Foucault follows. In consequence of, identities that imposed on us or internalized by ourselves are not obligatory, but contingent.

Unlike modern political philosophy that follow the idea of obligation, postmodern political philosophy that follows the idea of contingency has became possible new subjectivity practices.

Postmodern political philosophy refers to areas in which subjectivity can become reality in different ways. In consequence of, from the modern political philosophy that has a universal human nature, it is shifted to the postmodern political philosophy which rejects human nature. This kind of reading of politics bring about a detailed analysis of the subject. From this point of view Foucault's main concern is a politics of subjectivity. Political struggle is meant to create new forms of subjectivity in this case (Bernauer, 2005: 289).

The historical ontology of the subject and the analysis of power relations have led political philosophy to seek new form of subjectivity. As a result of this search, that surrounds and shaping the subject is become evident. Without fully understanding the intensity of the siege surrounding the subject, we cannot begin a struggle on the politics of subjectivity. To grasp this intensity, we need to focus on the individualizing function of power. The punishment policies are the most concrete view of this; because punishment is the most intense appearance of power. Therefore, the prison, as an the best accepted form of punishment, can not be considered separate from other forms of power. Eventually, like the school, like the army, like the hospital, as well as the prison, defines to the individual, categorize it and it determines who we are. That's why, all have the same function qualiatively.For Foucault, subjectivity politics involve the struggle against these types of individualization. We must reject the person we are in order to reveal to new subjectivity practices (Foucault, 2005a: 68).

The question of who we are together with Foucault has now gained political content (Bernauer, 2005: 289). This questioning was an important turning point in terms of political philosophy. Foucault with the historical ontology of the subject and the analysis of power relations, has put the question of "who we are" in political philosophy. The distinction between modern political philosolphy and postmodern political philosophy was revealed this point. While modern politic philosophy treats the subject as a constancy, postmodern political philosophy considers the subject as a plurality. Foucault's interpretations of subjectivity brought a postmodern perspective to political philosolphy.

Keywords: Foucault, Subject, Knowledge, Power, Ontology

1.Giriş

Michel Foucault'nun (1926-1984) düşünceleri hem modern siyaset felsefesinin bir eleştirisi hem de siyasetin postmodern bir yorumu olarak önem kazanmaktadır. Burada ele aldığımız öznenin tarihsel ontoloji, iktidar ilişkileri analizi ve iktidarın bireyleştirici teknolojisi olarak cezalandırma pratikleri Foucault'nun siyasete dair yorumlarının açıklık kazanacağı alanlara doğru bizi götürmektedir. Üzerinde durmuş olduğumuz bu meseleler modern siyaset anlayışının bir eleştirisini hazırlarken aynı zamanda postmodern bir siyaset anlayışına da kapı aralamaktadır.

Bu çerçeve üzerinden baktığımızda Foucault'nun siyaset anlayışını yeni öznellik pratiklerini elde etmeye yönelik bir arayış olarak okuyabiliriz. Siyasetin bu şekilde gerçekleşen bir okuması özneye dair detaylı bir analizi beraberinde getirmiştir. Foucault'nun asıl uğraşı bu açıdan baktığımızda

bir öznellik siyaseti ya da "kendiliklerimizin siyaseti" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda siyasal mücadele ile kastedilen yeni öznellik biçimlerinin yaratımı olmaktadır (Bernauer, 2005: 289).

Foucault'da öznenin tarihsel ontolojisi ve iktidar ilişkileri analizi söz konusu yeni öznellik biçimlerine yönelik arayışın zeminini teşkil etmektedir. Bu başlık üzerinden ele aldığımız bu çalışma özneyi saran ve onu şekillendiren pratiklerin kuşatıcılığını gösterme derdindedir. Özneyi saran kuşatmanın, onu hali hazırda olduğu kişiye dönüştüren pratiklerin sahip olduğu yoğunluğu tam olarak kavramadan kendiliklerimizin siyasetine dair bir mücadelenin mahiyetini tam olarak idrak edemeyiz. Bilhassa iktidarın bireyleştirici teknolojisi olarak cezalandırma pratiklerine burada yer verme nedenimiz, bireyin kendisini tanımlayan iktidar biçimlerine karşı somut bir çerçeve çizmek istememizle alakalıdır; bu yüzden söz konusu iktidar biçimlerinin en yoğunlaştırılmış biçimini ortaya koyması bakımından cezalandırma pratiklerine yer verilmiştir.

En kabul gören bir cezalandırma biçimi olarak hapishane aslında diğer iktidar biçimlerinden ayrı düşünülemez. Nihayetinde okul, ordu, hastane gibi hapishane de bireyi tanımlar, onu kategorize eder; bizim kim olduğumuzu belirler. Bu yüzden niteliksel olarak hepsi aynı işleve sahiptir. Foucault'da kendiliklerimizin siyaseti söz konusu bireyselleştirme türleri ile mücadeleyi içerir. Yeni öznellik pratiklerini meydana çıkarmak için girişilen bu mücadelede olduğumuz kişiyi reddetmeliyiz (Foucaul, 2005a: 68). Biz kimiz sorusu artık siyasal bir içerikle dolu olmuştur (Bernauer, 2005: 289).

Bu çalışma kim olduğumuza yönelik Foucaultcu sorunun takibine yöneliktir. Bunun için tarihsel olarak nasıl oluştuğumuza dair bir analiz ortaya konmaya çalışılmıştır. Yeni öznellik biçimlerini mümkün hale getirebilmek için öncelikle bu analizi yapmamız gerekmektedir; ancak hali hazırda sahip olduğumuz kimliklerin bir zorunluluk olmadığını anladığımız takdirde kendimizi yeniden kurabilmenin yollarını arayabiliriz.

2. Foucault'da Öznenin Tarihsel Ontolojisi: İnsanların Özneye Dönüşümü

Michel Foucault'da özne kurucu değildir; siyasal ve epistemolojik pratikler içinde tarihsel olarak kurulmuştur (May, 2000: 98); bu açıdan Foucault, ilk olarak "antropolojizm" olarak nitelendirdiği evrensel bir insan doğası fikrine karşı çıkar. Foucault'nun insan özüne yönelik bu karşı çıkışı öznenin tarihsel olarak kurulumuna geçişte önemli bir adımdır. Öz fikrinin reddi, onu verili bir insan doğası fikrinden uzaklaştırır ve bunun akabinde öznenin tarihsel oluşumu açıklık kazanmaya başlar(Keskin, 2005a: 12).

Foucault'ya göre özne, sorunsallaştırmalar yoluyla tarihsel olarak oluşturulmuştur. Sorunsallaştırılan şeyler sayesinde insanlar Batı kültüründe özneye dönüştürülmüştür. Foucault açısından delilik, hastalık, yaşam, dil, emek, suç, cinsellik sorunsallaştırılan şeylerin içerisinde yer alır (Keskin, 1999: 16; 2005a: 13).

Sorunsallaştırmalar, bilgi, iktidar, etik eksenleri üzerinde gerçekleşir. Kendimizin tarihsel bir ontolojisini, bilgi öznesi, iktidar ilişkilerinin öznesi, kendi eylemlerimizin etik öznesi olarak nasıl kurulduğumuz sorularını sorarak yapabiliriz. Delilik sorunsalı üzerinden gidecek olursak,sorunsallaştırılan deliliğin bilgi alanında, buna ait kavramlar, kuramlar, bilimsel söylemler kısacası söylemsel pratikler vardır. Söylemsel olmayan pratiklere karşılık gelen iktidar alanında ise delilik sorunsalının kurumsallaştırıldığına tanık oluruz. Artık, akıl hastalarının normal insanlardan ayrı ve tecrit edildikleri bir sistem olarak akıl hastaneleri vardır. Etik eksende insanın kendisiyle olan ilişkisi ön plana çıkar; delilik, hastalık, suç ya da normallik gibi deneyimlerin kurulumu, kabulü ya da reddine yönelik pratikler burada devreye girer (Keskin, 1999: 16-17).

Tarihsel olarak öznenin kurulumu bu ilişkisellik içerisinde görülmelidir. Bu nokta da, sorunsallaştırmaları oluşturan söylemsel pratikler ve söylemsel olmayan pratiklerin içerikleri önem taşır. Söylemsel pratiklerin içine psikoloji, psikiyatri, psikopatoloji gibi bilimsel söylemler girer; başka bir ifadeyle bilimsel olarak addedilen hakikatler girer. Söylemsel pratikler belli bir sorunsallaştırma neticesinde ortaya çıkan kavramlar, kuramlar ve üretilen hakikatler neticesinde kendisini gösteren bilgi

alanıdır. Söylemsel olmayan pratikler ise belli normlar ve kurallar üzerine işleyen bir iktidar alanına karşılık gelir; söylemsel pratiklerde karşımıza çıkan araştırma alanları için gereken ortamı sağlayan hastane, hapishane, akıl hastanesi, kışla, okul gibi tecrit edici kurumlardır. (Keskin, 2005b: 16).

Foucault, sorunsallaştırmaların tarihsel analizinde arkeolojik ve soybilimsel yöntemi kullanmıştır. Genel olarak, arkeolojik yöntem söylemsel pratiklerin analizi, soybilimsel yöntem ise söylemsel olmayan pratiklerin analizi şeklindedeğerlendirilir. Foucault'da öznenin kurulumunda görmüş olduğumuz bilgi alanı, iktidar alanı ile kabul ve ret pratiklerinin gerçekleştiği etik eksen birbirinden ayrı değerlendirilemez. Foucault'ya göre bu üç eksen birbirine yakından bağlıdır ve her birinin var olma koşulu diğer ikisiyle karmaşık ilişkileri içerir. Bu açıdan arkeolojik yöntem ile soybilimsel yönteme baktığımızda bunlar arasındaki bir aradalığı görmemiz gerekir. Sorunsallaştırmayı söylemsel ve söylemsel olmayan pratiklerin bütünü olarak tanımladığımızda (Keskin, 1999: 16), bu bütünün analizinde her iki yöntemin birbirini tamamlayıcı bir işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre bilgi ekseni iktidar ilişkilerini analiz etmeden, iktidar ilişkileri de bilgi alanını analiz etmeden; başka bir deyişle söylemsel pratikler söylemsel olmayan pratiklerin, söylemsel olmayan pratiklerde söylemsel pratiklerin analizi yapılmadan anlaşılamaz (Keskin,1999: 15; 17; 22)

Söylemsel ve söylemsel olmayan pratiklerin işlevini, Foucault'nun delilik, hastalık ve suç analizlerinde izleyebiliriz. Delilik, on sekizinci yüzyılın sonunda psikiyatri, psikoloji ve benzeri bilim alanlarındaki söylemsel pratikler ve diğer yandan söylemsel olmayan bir pratik olan akıl hastanesi adlı kurumun nesnesi haline gelmesi sonucunda, delilik artık bir "akıl hastalığı" olmuştur. Hastalık da aynı şekilde belirli bir bilimsel söylem ve hastane biçimini alan kurumla birlikte ortaya çıkmıştır. Akıl hastanesi ve hastane gibi on sekizinci yüzyılın sonunda kurumsallaşan hapishane de suçu sorunsallaştırarak ortaya çıkmıştır. Hapishaneler suçu kurumsallaştırarak suça eğilimlilik adı verilen bir deneyim kurmuşlardır; bu durum suçlular ile iyi çocuklar arasında bir ayrımın oluşmasında neden olmuştur (Keskin, 2005b: 16-17).

Sorunsallaştırma tarihi aynı zamanda öznenin tarihsel olarak kurulumunun bir hakikat anlatısına dayandığını da gösterir.Bu hakikat anlatısı insan bilimleri kanalıyla gerçeklik kazanır. İnsan bilimleri insana dair hakikatler üretir. İnsana dair gerçekleştirilen hakikat üretimi kurumsal mekân olmadan gerçeklik kazanamaz. Bu açıdan baktığımızda sorunsallaştırmanın tarihi aynı zamanda hakikatin nasıl türetilen bir şey olduğunu da görünür hale getirir. Hakikatin üretimi yepyeni deneyimleri açığa çıkarmıştır. Delilik akıl hastalığına dönüşmüştür; hastalık artık patalojik bir vakadır; suç da suça eğilimliliğe evrilmiştir. Batı insanı bir hakikat iddiasına dayanan bu deneyimlerin öznesi olarak vuku bulmuştur (Keskin, 2005b: 19).

Foucault insanın özneye dönüştürülmesi sürecini tarif ederken kullanmış olduğu sorunsallaştırma kavramı ile aynı zamanda öznenin nesneleşmesi sürecini de anlatmaktadır. Deli ile akıllı, hasta ile sağlıklı, suçlular ile iyi çocuklar bu sürecin unsurları olarak gösterilebilir (Foucault 2005a: 58). Buna göre deli, suç, hastalık gibi belirli davranış biçimleri sorunsallaştırılarak özel bir deneyim haline gelmektedir; insanlar bu deneyimlerin öznesi olmayı kabul ettiklerinde bunların içerdiği normlara göre hareket edecekler ve bu normlara göre sınırlanacaklardır (Keskin 2005b: 15-16).

Bu sorunsallaştırmalar bir anlamda kimliklerimizi de üretir. Foucault'ya göre ortaya çıkan kimliklerin içselleştirilmesi bizi normalleştirilmiş topluma götürür.Bu toplumda belli kimlikler sakıncalı ve yanlış bulunurken,makbul olarak kabul edilen kimliklerse bireye kendisi tarafından dayatılır. İnsanın bu şekilde gerçekleşen özneye dönüşümü ile birlikte toplumda standart davranış biçimleri kalıcı bir hâl alır. Sakıncalı olarak addedilen kimliklerinbizzat bireylerin kendisi tarafından kabul edilmesiyle birlikte insanlar kendi düşünce, duygu, eylem ve davranışlarını gönüllü olarak kısıtlamış olurlar (Keskin, 2007: 14-18).

3. Foucault'nun İktidar İlişkileri Analizi

Söylemsel ve söylemsel olmayan pratiklerin bir arada değerlendirilmesi gerekliliği bilgi-iktidar ilişkisinin ehemmiyetini ön plana çıkarır. Bu ilişki biçiminde biri olmadan diğerinin varolması mümkün değildir; her ikisi de birbirini doğrudan içerir. İktidarın uygulanabilmesi için bilginin olması gerekir; aynı şekilde bilgi de iktidara yol açarak varolur. Foucault böylece bilgi ve iktidar arasındaki sıkı ilişkiye dikkat çekerek (Küçükalp, 2016: 72) iktidarı yadsıyan bilgi anlayışının düşünce tarihine yerleşik olan köklü geleneğinden vazgeçmemiz gerektiğini iddia eder. Bilgi iktidarın emirleri, talepleri, çıkarları doğrultusunda gelişir ve aynı zamanda bilgi iktidar ilişkilerini varsayar ve oluşturur (Foucault, 1992: 33). Bu yüzden ne salt bilgi ne de salt bilim söz konusudur. Salt bilgi ya da salt bilim hakikatin idealize edilmesidir. Bilginin güç ile hali hazırda olan ilişkisinin ıskalanmasıdır. İktidar ilişkilerinden bağımsız kesin bilgi manasında bir hakikat anlayışı söz konusu değildir (Özdemir, 2013: 989).

Foucault'nun iktidar anlayışı, siyasal düşünce tarihindeki klasik iktidar anlayışından farklıdır. Klasik iktidar anlayışında, iktidar hukuki-söylemsel bir zemin üzerinden formüle edilir. "Klasik hukuksal iktidar teorisi"nde iktidar tamamen ya da kısmen devredilebilecek somut bir muhtevaya sahiptir. İktidar burada devir ya da sözleşme gibi hukuksal araçlar ile birlikte ele alınır. İktidarın salt hukuksal araçların ışığında düşünülmesi onu bir mal konumuna indirgemiştir. Bu yüzden iktidara sahip olmak ile bir mala sahip olmak özdeşleşmiş olduğu için iktidar her bireyin bizzat elinde olan somut bir şey olarak görülmüştür. Siyasi iktidarın tesisi de bireyin sahip olduğu iktidarın devri üzerinden temellenen, sözleşmeye dayalı bir hukuki modele bağlanmıştır (Foucault, 2005b: 96).

Hukuki-söylemsel modelin hâkim iktidar anlayışı olarak kabul edilmesinin altında yatan tarihsel durum, Batı'da monarşik iktidarın hukuksal kurumlara dayalı ortaya çıkışına dek uzanır (Foucault, 2005c: 143). Ortaçağın ortasında tekrar canlandırılan Roma hukuku, monarşik, otoriter ve mutlak iktidarı kuran teknik bir araç olmuştur. Hukuk bu noktada öncelikli olarak krallık iktidarının yararına olacak şekilde geliştirilmiştir. Hukuksal araçlar onu "hükümranlığın yaşayan bedeni" olarak tasarlamıştır. İlerleyen yüzyıllarda hukukun krallığın denetiminden sıyrılmasıyla birlikte sorgulanan bu sefer kralın iktidarının sınırları olmuş ve hukuk iktidarı sınırlandıracak bir araç olarak iş başına getirilmiştir (Foucault, 2005b:103-104). Bu nedenlerden dolayı, Batı'da hukuktan, yasa sisteminden, hükümrandan başka yakın zamana kadar farklı bir iktidar analizi olmamıştır (Foucault, 2005c: 144).

Hukuki-söylemsel iktidar modeline marksizm ve anarşizm de düşmüştür. Marksizm iktidarı kapitalist ekonominin sahip olduğu çalışma biçimine indirgerken, anarşizmde ise iktidarın merkezi devlettir ve iktidar bu merkezden yayılır. Her ikisi açısından da iktidar hukuki-söylemsel modele uygun olarak mülk edinilebilen bir şey haline gelmiştir. İktidar kral, devlet, burjuvazi ya da hükümdar gibi merkezi bir yere veya bir kuruma ait olarak kabul görür (Newman, 2006: 132). Foucault'ya göre on yedinci yüzyılın sonundan itibaren, sadece iktidarın temsil edilişinin bir analizi olan hukuksal-söylemsel model iktidar analizinde yetersiz kalmıştır (Foucault, 2005c: 144); çünkü bu dönemde oluşmaya başlayan iktidar biçimi toplumsal üretim ve hizmet noktasında etkisini göstererek bireylerin üretim temelli hizmetlerine odaklanır (Foucault, 2005d: 76); bu noktayı ıskalamamak ve iktidarın gerçek işleyişinin analizine girebilmek için hukuksal iktidar anlayışı terk edilmelidir (Foucault, 2005c: 144).

Foucault tüm bunlara binaen hukuksal-söylemsel iktidar modelinin karşısına iktidarın mikrofiziğini çıkarır (Newman 2006: 134). Buna göre iktidarı kütlesel ya da homojen bir tahakküm fenomeni şeklinde analiz edemeyiz; aksi takdirde hukuksal-söylemsel modeldeki birilerinin elinde olan, mal ya da varlık şeklinde bir mevcudiyete sahip olan iktidar anlayışından uzağa gidemeyiz (Foucault, 2005b: 107). Foucault kendi iktidar anlayışı ile tamamen bu anlayıştan uzaklaşmak ister. Sırf bunun için iktidar yerine "iktidar ilişkileri" kavramına başvurur; çünkü iktidar kavramlaştırması kendi başına kullanıldığında daha çok anlaşılan, bir bireyin, grubun ya da sınıfın diğerleri üzerindeki tahakkümü olmaktadır. İktidar ilişkileri kavramlaştırması, hukuksal-söylemsel temelli bu iktidar

anlayışından sakınmak için önem taşır. Bu kavramlaştırmanın içeriği bir öncekinden farklı olarak iktidarı sabit bir yerde konumlandırmaz; bunun aksine iktidarın bütün insan ilişkilerinde mevcut olduğu iddiasını taşır. İktidar ilişkileri bizi "iktidarın her yerdeliği"ne götürür. Bu açıdan baktığımızda iktidar tüm insanlık ilişkilerinde her daim vardır: bu bir aşk ilişkisi de olabilir; kurumsal ya da ekonomik bir ilişki de olabilir (Foucault, 2005e: 235-236); artık söz konusu olan iktidar değil, iktidarlardır. Bu analiz neticesinde toplum tasavvurumuzda değişir. Toplum artık tek bir iktidarın uygulandığı merkezi bir gövde olarak değerlendirilemez. İktidar bölgeleri vardır. İktidarların yan yana gelmesini, ilişkisini, koordinasyonunu ve hiyerarşisini dikkate alarak toplumu farklı iktidarlardan oluşan bir takımada olarak görmemiz gerekir (Foucault, 2005c:145.)

İktidar ilişkilerinin her yerdeliğine yapılan bu vurgu neticesinde onun sadece birilerinin mülkü olmadığına işaret etmiş oluruz. İktidar ilişkileri hareketli, değişikliğe uğrayan, dinamik bir karaktere sahip olduğu için ağ biçiminde ve zincir şeklinde işleyen bir şey olarak analiz edilmelidir (Foucault, 2005b: 107). Bu açıdan baktığımızda iktidar, merkezden aşağı doğru hareket ederek toplumun en küçük unsurlarına kadar nüfuz etmemektedir; iktidarın yukarıdan aşağıya doğru değil, aşağıdan yukarıya giden bir analizi yapılmalıdır. Bu analiz bize küçük iktidar mekanizmalarının, genel mekanizmalar tarafından nasıl kuşatılmış olduğunu kavrama imkânı verir. Bunun somut bir örneği on yedinci yüzyılın hâkim sınıfı olan burjuvazinin uygulamalarında karşımıza çıkar. Burjuvazi yerel pratiklerde işleyen deliliğin dışlanması ve çocuk cinselliğinin bastırılması mevzularında dikkate değer bir şey görmüştür; fakat burada burjuvazi için asıl önemli olan ne deliliğin dışlanması, ne çocuk cinselliğinin bastırılması ne de ekonomik faydası fazla olmayan suça eğilimlilerin cezalandırılması ya da tekrar kazandırılmalarıdır. Burjuvazi için asıl önemli olan dışlama mekanizmaları, gözetleme aygıtları, deliliğin, suça eğilimliliğin, cinselliğin tıbbileştirilmesidir; başka bir ifadeyle iktidarın mikro mekanizmalarıdır. Bu mekanizmalar on dokuzuncu yüzyıldan itibaren sistemi sağlamlaştıran ve bütünleştiren ekonomik kâr ve siyasi bir fayda sağlamıştır; bunun akabinde bu mekanizmalar tüm devlet sistemi tarafından desteklenmiştir (Foucault, 2005b:108-111).

İktidar bu yüzden ordu ve atölye gibi pozitif mekanizmalariçerisinde analiz edilmelidir; başka bir ifadeyle iktidarın mikro-analizi yapılmalıdır. Söz konusu bu analiz sayesinde kendi yöntem ve teknikleri olan iktidar biçimleriyle karşılaşırız. Bu iktidar biçimlerinin önceliği yasaklamak veya engellemek değildir; esas hedefleri üretkenliktir; başarıdır (Foucault, 2005c: 146-147); yasaklama mekanizmaları olmaktan çok çoğaltma mekanizmaları olup bireylerin etkinlik ve üretim güçlerinin artırılması amaçlanır (Foucault, 2005f:235). Çoğaltıcı tarzda işleyen bu iktidar mekanizması on yedinci ve on sekizinci yüzyılın siyasi teknolojik keşiflerinden olan "disiplin"teknolojisinin uygulanmasıyla gerçeklik kazanmıştır (Foucault, 2005c:149). Bunun ilk örneğini orduda görmekteyiz; ordunun disipline edilmesi onun başarısını artırmıştır (Foucault, 2005f:235). Aynı durum, oluşumuna on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda başlayan atölyelerdede karşımıza çıkar (Foucault, 2005c: 147). Atölye disiplini beraberinde iş bölümünü getirmiş ve bunun neticesinde üretim artmıştır. Benzer şekilde "eğitim" de disiplin sağlayıcı bir unsurdur (Foucault, 2005c:150).

Disiplin önemli bir siyasi teknolojik keşiftir; bireylerin bedenlerini, davranışlarını hedefler; iktidarın bireyleştirici teknolojisidir. Bu bir "siyasi anatomi"dir;"anatomo-siyasettir". Toplumsal gövdeye ait en küçük noktanın denetimin sağlamak isteyen bir iktidar mekanizmasıdır. İktidarın bireyselleştirme tekniğidir. Bunun ile bireyin davranışlarının gözetimi ve denetimi ile onun becerisinin ve üretiminin artırılması amaçlanır (Foucault, 2005c:149-151).

4. Foucault Açısından İktidarın Bireyleştirici Teknolojisi Olarak Cezalandırma Pratikleri

Cezalandırma pratiklerine bu çerçeve içerisinden bakacak olursak,birbirinden farklılık gösteren örgütlenme tarzlarına sahip olan üç cezalandırma iktidarı üzerinde durmamız gerekir (Foucault,1992: 163). Monarşik iktidardaki cezalandırma uygulamalarında kendimizi içerisinde bulacağımız ortamı en iyi anlatan kavram "canavarlık" tır; (Foucault,1992: 68). Canavarlık kavramı

mahkûmun maruz kaldığı azabı anlatır. Azap çektirilen mahkûm, bayılana kadar kamçılanır, açlıktan ölmesi için zincirlere asılır,tekerlek üzerinde gerilerek parçalara ayrılır (Foucault, 1992: 14). Bir ayin tarzında gerçekleşen bu azap çektirme eyleminde ceza, işlenen suçtan daha aşırıdır (Foucault,1992: 69).

Cezanın bu denli azap dolu olmasının altında yatan faktör suça atfedilen anlam ile irtibatlıdır. Suç bu noktada sadece işlenen suça maruz kalan kurbana yönelik olarak düşünülmez; suça yönelik cezayı canavarlaştıran husus suçun asıl hükümdara yapılan bir saldırı olarak kabul edilmesidir; yasayı hükümdarın iradesi ve gücü olarak tanımladığımızda suç asıl olarak kurbana değil hükümdara kişisel ve fiziksel olarak saldırmaktadır. Suçun ayinsel olarak azap dolu bir şekilde cezalandırılmasının sebebi suçun asıl olarak hükümdarın otoritesini yaralamasından kaynaklanmaktadır (Foucault,1992: 58-60).

Söz konusu cezalandırma pratiği bu açıdan suçun hükümdara yönelik saldırısını bertaraf etmek için azap doludur. Bu sayede geçici de olsa yara alan iktidar kendisini yeniden tesis eder. Cezanın söz konusu hukuki-siyasal mahiyeti bu noktada açığa çıkmış olur. Hükümdarın asıl amacı iki düşman arasında hakem olmak ya da adaleti sağlamak değil iktidarını tesis etmektir (Foucault,1992: 58-61).

İktidarın tesisi için azabın şiddeti yoğun olmuştur. Bunun için mahkûmun bedeni üzerinden iktidarın benzersiz gücünün dışavurumu gerçekleşmiştir. İktidarın tesisi için başvurulan bu şiddetli eylemlere zemin hazırlayan bir diğer neden ise iktidarın gözetim mekanizmalarının zayıf olmasıdır. Zayıf gözetim mekanizmaları iktidarın tesisi için olumsuz bir unsur olduğu için, iktidarın benzersiz gücü mahkûmun bedeni üzerinden azap dolu cezalandırma pratikleri vasıtasıyla telafi edilmek istenmiştir. Başka bir ifadeyle yeterli olmayan gözetim mekanizmaları iktidarın şiddetli dışavurumuna sebebiyet vermiştir (Foucault,1992: 68-70).

Islahatçı hukukçular azap çektirme uygulamalarına karşı çıkmıştır; çünkü bu uygulamalar en temel noktayı göz ardı etmektedir. Cezalandırma pratiğinin tekrar gözden geçirilmesi için suçların en ağırını işleyen bir katile bile ceza verirken göz ardı etmememiz gereken bu husus onun insanlığına karşı saygı duymaktır (Foucault, 1992: 90).

Bu ilkeyi başlangıç noktası olarak ele alan ıslahatçılar azap çektirme uygulamasından farklı bir cezalandırma pratiği karşımıza çıkarır. Burada daha ince, daha etkin ve daha ekonomik olan ama topluma yönelik etkisi daha derin olan bir cezalandırma iktidarı formülasyonuna gidilir (Foucault,1992: 110). Cezalandırmanın zihne yönelik bir faaliyet olarak düşünümü bu noktada başlar; çünkü bu amaçları ancak zihne etki eden bir cezalandırma karşılayabilir. Cezanın zihne etki etmesi isteniyorsa mahkûmun bedenine azap çektirme uygulamalarından farklı bir şekilde bakılmalıdır; bunun için mahkûmun bedenini krala ait bir nesne olmaktan çıkarıp onu bir kamu malı olarak ele almak gerekir. Mahkûmun bedeninin mahiyeti üzerine gerçekleşen bu dönüşüm neticesinde en makbul ceza kamusal çalışma olmuştur. Kamusal çalışma hem bir emek gücü hem de zihne yönelik işaretler üretir. Böylece hizmet herkese görünür bir şekilde gerçekleşirken suç ve ceza işareti de herkesin zihnine girmektedir (Foucault, 1992: 136). Gündelik dil içerisinde devamlı güç kazanacak olan "yeni bir ceza şifrelemesi" üretilmek istenmiştir (Foucault,1992: 139-140).

Üçüncü cezalandırma pratiği ise hapishane kurumudur. Hapishane bireylerin bastırılmasına, bedenin terbiyesine yönelik olarak gelişim gösteren bir iktidar teknolojisidir (Foucault,1992: 164). Hapsetmenin kısa bir zaman içinde yasal cezaların en genel biçimi haline gelmiştir. Bunun nedenini hapishanenin disiplinsel iktidar mekanizmaları içerisindeki konumuna bakarak bulabiliriz.

Disipline edici mekanizmaları okullarda, kışlalarda, hastanelerde, fabrikalarda, hapishanelerde görebiliriz (Foucault 2005c: 150-151; 1992: 178-184). Tüm bu disiplinci kurumların ortak özelliği belirli bir çoğulluğu düzene sokmasıdır. Bu sayede bir bütünün kullanılması ve denetlenmesi kolaylaşacaktır (Foucault,1992: 184-185). Disiplinin en temel işlevi bireyi imal ve terbiye etmesidir

(Foucault,1992: 213-214); itaatkâr bedenler üretmesidir (Foucault,1992: 171); bireyleri normalleştirmesidir (Foucault, 2006: 230).

Disiplinsel iktidarın geleneksel iktidardan farkı bu noktada açıklık kazanır. Geleneksel iktidar kendini gösterir; kendini dışarı vurur; fakat disiplinsel iktidar, geleneksel iktidardan farklı olarak kendini göstermez. Her ikisinin iktidarı uygulama biçimleri bu yüzden farklıdır; çünkü geleneksel iktidar kendini o kadar gösterir ki onun uygulamasına tabi olanlar bir anlamda görünmez hale gelirler; modern iktidar anlayışına karşılık gelen disiplinsel mekanizmalarda iktidar kendini görünmez kılarak ona tabi olanları görünür kılar. Başka bir ifadeyle görülmek zorunda olanlar artık uyruklardır. Görünürlüğün boyutu değişmiştir. Modern iktidar ile geleneksel iktidar arasındaki ayrım görünen ile görünmeyen arasında gerçekleşen yer değişimi açısından ele alınabilir. Görünürlüğün bu şekilde boyut değiştirmesi ile birlikte birey bağımlılık içinde tutulurken iktidar en derin noktalara kadar nüfuz edebilir hale gelmektedir (Foucault,1992:235-237).

Bu durumu bize en iyi anlatacak olan model Bentham'ın "görülmeden gözetim altında tutmaya olanak veren" mimari aygıtı "Panopticon"dur (Foucault,1992:251-252). Halka biçimli bir bina olan Panopticon'un ortasında bir avlu yer alır ve bu avlunun da ortasında mevcut olan bir kule vardır (Foucault, 2005g: 224). Bentham'ın bu tasarısı görünen fakat varlığı kanıtlanamayan bir iktidar anlayışını merkeze alır; çünkü burada tutuklu devamlı karşısında olan ve onu gözleyen bir kuleyi görecektir fakat o anda kendisine bakılıp bakılmadığını hiçbir zaman bilemeyecek ama bunun her an olabileceğinden de hiçbir zaman kuşku duymayacaktır. Bu yüzden görünürlük ve varlığının kanıtlanamazlığı üzerine kurulu bir iktidar anlayışını yansıtan Panopticon (Foucault,1992: 253), iktidarın mükemmel bir uygulama biçimidir. Etkin bir şekilde işleyen gözetim mekanizmalarının insan davranışları üzerindeki nüfuzuna odaklanır (Foucault,1992: 257-259).

Yeni bir "siyasal anatomi"nin genel ilkesi olan Panopticon bir hükümranlık ilişkisi değil, disiplin ilişkileridir.(Foucault,1992: 262). Panopticon bir toplum ve iktidar ütopyası olarak karşımıza çıkmış olsa da bunlar artık gerçekleşmiştir (Foucault, 2005g: 224). Panopticon şeması toplumun içine yayılmıştır ve bunu hayata geçirirken özelliklerinden hiçbirini kaybetmemiştir (Foucault,1992: 261). Bu iktidarı panoptizm olarak da adlandırabiliriz (Foucault, 2005g: 224). Yaşadığımız toplumda panoptizm egemendir (Foucault, 2005g: 237). Bu yüzden artık Antikite'deki gibi bir gösteri toplumunda değil, gözetim toplumundayız (Foucault,1992: 272). "Panopticon makinesinin içindeyiz" (Foucault,1992: 273). "Panoptizmi oluşturan gözetleme, denetim ve ıslah" yaşadığımız toplumda yer alan iktidar ilişkilerinin karakteristik bir boyutudur (Foucault, 2005g: 237). Bireyleri imal eden de söz konusu bu panoptik düzendir (Foucault,1992: 273).

Panoptizm modern kapitalist topluma hastır. Bunu incelemek için bireysel varoluş düzeyine yani tabana inmemiz gerekir. Bireylerin yaşamlarını ve bedenlerini çevreleyen kurumlara bakmamız gerekir; daha somut bir ifadeyle hapishaneyi, okulu, hastaneyi, kışlayı, fabrikayı, yetimhaneyi incelemeliyiz (Foucault, 2005g: 240). Bu kurumlar bireylerin yaşamının zamansal boyutunun tümünü zapt ederler (Foucault, 2005g:247). Bu kurumların görünüşteki amaçları her ne kadar pedagojik, tıbbi, cezai ya da sınai olsa da bunun da ötesine geçen disiplinci bir pratiğe sahiptirler. Bu mikro iktidar mekanizmaları kapatma kurumlarıdır. Bu sayede denetlenen bireyler hakkında bilgi elde etme iktidarı yani "epistemolojik iktidar" oluşur (Foucault, 2005g: 250-251). Bunun ile birlikte beden eziyet edilecek bir şey olmaktan çıkarak, oluşturulan, ıslah edilen, düzeltilen, üretken bir şey haline gelir (Foucault, 2005g: 249).

Hapishaneye bir kurum olarak kapatma kurumlarının genel çerçevesi içerisinden bakmalıyız. Hapishaneyi tekil bir şekilde değerlendirip, diğer kurumlardan bağımsız olarak ele aldığımız takdirde onun neden en geçerli cezalandırma pratiği olduğu gerçeğini kavrayamayız. On dokuzuncu yüzyılda varlık gösteren tüm bu kapatma kurumları ile ilişkili bir çerçeve içerisinde düşündüğümüzde hapishanenin sahip olduğu güç somut bir muhteviyat kazanmış olur. Konuya bu açıdan yaklaştığımızda hapishane tüm bu kapatma kurumlarının en yoğunlaşmış, örnek ve sembolik

biçimidir. Hapishane tüm bu kapatma kurumları ile eş biçimli bir karaktere sahiptir (Foucault, 2005g: 252); "biraz daha sıkı bir kışla, hoşgörüsüz bir okul, iç karartıcı bir atölyedir; ama limitte bunlardan niteliksel olarak hiçbir farkı yoktur"(Foucault,1992: 292).

Hapishane tüm bunlardan daha fazla olarak "her alanda disiplinli"dir. Birey üzerinde kesintisiz bir etkiye sahip olduğu için "aralıksız disiplin"dir. Hapishane, okul, atölye, ordu gibi uzmanlıkların sahip olduğu bütün disiplinci usullerin en yoğunlaştırılmış halidir (Foucault,1992: 296). Hapishanenin asıl işlevi iktisadi, cezalandırıcı ya da ıslah edici olması değildir. Hapishanenin asıl işlevi onun sembolik ve örnek oluşturucu yapısıdır. Hapishane hem diğer tüm kurumlar ile yakın bir benzerlik içerisindedir hem de kendisini sadece suçlulara özgü göstererek söz konusu tüm kurumları hapishane ile benzemez kılmaktadır. Bu muğlaklık hapishanenin konumunu oldukça önemli kılmıştır. Bunun neticesinde hapishane oldukça kolay bir şekilde takdire şayan bir kurum olarak karşımıza çıkarak en geçerli cezalandırma iktidarı olarak benimsenme başarısını göstermiştir (Foucault, 2005g: 252-253).

5. Sonuç

Foucault'nun söz konusu düşüncelerinden hareketle "postmodern siyaset felsefesi"ne (Küçükalp, 2017) dair çıkarımlarda bulunabiliriz. Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkisini görünür kıldığı söylemsel ve söylemsel olmayan pratiklerin analizi hakikatin evrensel değil, bağlamsal konumuna işaret eder. Hakikat her daim geçerli, yansız bir töz değil, üretilen bir şey olup siyasete ve değerlere gömülüdür (May, 2000: 112-113). Foucaultcu siyaset, modern siyaset felsefesinden farklı olarak nesnel, yansız, evrensel olarak geçerli bir bilgi anlayışına dayanmaz; bunun ile ilişkilendirdiğimiz postmodern siyaset felsefesi öncelikle evrensel hakikatin reddini içerir (Küçükalp, 2017: 18).

Modern siyaset felsefesinde insanın değişmeyen bir ortak özü olduğu ve bu özün de akıl olduğu fikri bizi özne temelli bir düşünceye götürmüştür. Özne temelli düşüncenin modern epistemolojideki iki yönelimine karşılık gelen rasyonalizm ve ampirizm kesin, doğru ve nesnel bilginin mevcudiyeti üzerinden temellenir (Karatoprak, 2017: 175). Aklın öncülüğüne dayalı bu anlayışta akıl yüceltilerek insanın tüm ilişkilerinde hakem konumuna getirilir (Uçan, 2009: 2287-2288). Bu yöndeki düşünce, akılcı tarzda gerçekleşen yaşam pratiğini herkes için geçerli olarak kabul ederken diğerlerini ise hakikatten sapma olarak görür (Küçükalp, 2018: 227-229).

Foucault hakikat olarak addedilen ve bizim doğamıza içkin olduğu düşünülen hususların aslında kurmaca olduğunu ve insana dair doğal olarak kabul etmek zorunda olduğumuza inandığımız özelliklerin aslında olumsal olduğunu iddia eder. Olumsal olan kimliklerin bir zorunluluk olarak dayatılması neticesinde gizli bir baskı oluşmuş ve bu baskı tüm bilgi, ahlak ve değer sistemlerimize girerek farklılıklarımızı bastıran bir işleve sahip olmuştur (Küçükalp, 2018: 222). Foucault'nun insanın tarihsel ontolojisine dair yapmış olduğu analizinde verili özne fikrine karşı çıkmasının postmodern siyaset felsefesi açısından en önemli içerimi örtük tahakkümün açığa çıkması ve farklılıkların önünün açılması olmuştur (Küçükalp, 2018: 230).

Foucault'nun postmodern siyaset felsefesini besleyen bir diğer düşüncesi mikro-iktidar analizidir. Modern siyaset felsefesinden farklı olarak iktidarın devlet ya da ekonomi gibi somut olarak mevzilendiği belirli bir alanı yoktur. Foucault makropolitik bir anlayış yerine, hastane, hapishane, düşkünler evi ve okul gibi mikro düzeylerde iktidarın nasıl işlediğine odaklanır (Best-Kellner, 2011: 77-78). Foucault'nun bu analizi iktidar ilişkilerinden bağımsız bir siyasal düzenin mümkün olmadığı hususunu ön plana çıkarmıştır (Küçükalp, 2017: 27); bunu görebilmek için küçük şeylere yönelmemiz gereklidir; çünkü işbaşındaki siyasal iktidar mikro-düzeyde işlemektedir (May, 2017: 167). Postmodern siyaset felsefesi açısından iktidarın tamamıyla ortadan kalktığı bir toplumsal düzenin gerçek dışı olduğuna bu noktada tanıklık ederiz. Önemli olan iktidarın tahakküm tehlikesine karşı dikkatli olup (Newman, 2006: 27) birlikte yaşayabileceğimiz iktidar ilişkileri kurmaktır (May, 2000: 136).

Foucault'nun düşünceleri postmodern siyaset felsefesi açısından önem taşımaktadır. Ortaya koymuş olduğu düşünceler siyasete dair farklı bir kapı açmıştır. Foucault'nun burada üzerinde durmuş olduğumuz düşünceleri aynı zamanda postmodern siyaset felsefesine açıklık getiren başlıca fikirlerdir. Bu fikirlere son olarak şunu ekleyebiliriz. Foucault öznenin nasıl kurulduğuna dair yapmış olduğu bu analizi aynı zamanda yeni öznellik pratiklerinin önünü açma maksadı taşır. Önemli olan kendimizin nasıl kurulduğunu göstererek yeni öznellik pratiklerinin mümkün kılmaktır. Bize dayatılan ya da kendimiz tarafından içselleştirilen kimliklerin zorunlu değil de olumsal olduğunun tespiti yeni öznellik biçimlerine imkân verecektir. Bu sayede öznelliğin farklı şekillerde gerçeklik kazanabileceği alanlara kavuşabileceğiz.

KAYNAKÇA

Bernauer, J.W. (2005), Foucault'nun Özgürlük Serüveni Bir Düşünce Etiğine Doğru, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Best, S.-Kellner, D. (2011). Postmodern Teori, Çev. Mehmet Küçük, 2.B., Ayrıntı yayınları, 2011.

Foucault, M. (1992). Hapishanenin Doğuşu, 3.B, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Foucault, M. (2005a). *"Özne ve İktidar"*, Çev. Osman Akınhay, Özne ve İktidar, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 57-82, İstanbul.

Foucault, M. (2005b). *"İki Ders"*, Çev. Ferda Keskin, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 86-117, İstanbul.

Foucault, M. (2005c). *"İktidarın Halkaları"*, Çev. Işık Ergüden, Özne ve İktidar, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 140-161, İstanbul.

Foucault, M. (2005d). *"Hakikat ve İktidar"*, Çev. Osman Akınhay, Özne ve İktidar, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 59-85, İstanbul.

Foucault, M. (2005e). *"Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği"*, Çev. Osman Akınhay, Özne ve İktidar, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 221-247, İstanbul.

Foucault, M. (2005f). *"Cinsellik ve İktidar"*, Çev. Işık Ergüden, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 216-237, İstanbul.

Foucault, M. (2005g). *"Hakikat ve Hukuksal Biçimler"*, Çev. Işık Ergüden, Büyük Kapatılma, Michel Foucault, 2.B, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 163-278, İstanbul.

Karatoprak, H.İ. (2017). "*Descartes ve Bacon Bağlamında Modern Bilincin Epistemolojik Çıkmazı Olarak Rasyonalizm ve Ampirizm*", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/31, p. 169-181, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http:// dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12448, Ankara-Turkey.

Keskin, F. (1999). *"Söylem, Arkeoloji ve İktidar"*, Doğu Batı Düşünce Dergisi, S. 9, ss. 15-22, Ankara.

Keskin, F. (2005a). *"Sunuş: Özne ve İktidar"*, Özne ve İktidar, Michel Foucault, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 11-24, İstanbul.

Keskin, F. (2005b). *"Sunuş: Büyük Kapatılma"*, Büyük Kapatılma, Michel Foucault, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 11-19, İstanbul.

Keskin, F. (2007). "*Sunuş:İktidarın Gözü"*, İktidarın Gözü, Michel Foucault, yay. haz. Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, ss. 11-20, İstanbul.

Küçükalp, K. (2016). Çağdaş Felsefede Farklılık Tartışmaları, Emin Yayınları, Bursa.

Küçükalp, D. (2017), "*Postmodern Siyaset Felsefesi*", Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, S. 28, Bahar, ss. 17-32.

Küçükalp, D. (2018). Politik Nihilizm Nietzscheci Bir Tartışma, 2.B., Dora Yayıncılık, Bursa.

May, T. (2000). Postyapısalcı Anarşizmin Siyaset Felsefesi, Çev. Rahmi G. Öğdül, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

May, T. (2017). Deleuze Bir Birey Nasıl Yaşayabilir, Çev. Sercan Çalcı, 2.B., Kolektif Kitap, İstanbul.

Newman, S. (2006). Bakunin'den Lacan'a Anti-Otoriteryanizm ve İktidarın Altüst Oluşu, çev. Kürşad Kızıltuğ, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Özdemir, M. (2013). "*Gazzâli, Nietzsche ve Foucault'da Güç-Hakikat İlişkileri Analizi*", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/12 Fall 2013, p. 989-1008, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.5956, Ankara-Turkey.

Uçan, H. (2009). "*Modernizm/Postmodernizm ve J. Derrida'nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi*", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8 Fall 2009, p. 2283-2306, www.turkishstudies.net, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.1045, Ankara-Turkey.